

BOGANMELDELSER

J. Wedervang og Dag Coward: OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN BOKHANDELEN. Oslo 1934. 108 S.

Samme: OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN JERNVAREHANDELEN. Oslo 1934. 48 S.

I den af Universitetets økonomiske Institut i Oslo iværksatte Undersøgelse af Avance- og Omkostningsforholdene i den norske Detailhandel, som er omtalt i indeværende Aargang af dette Tidsskrift Side 134, foreligger der nu to nye Publikationer. Tidligere er undersøgt Forholdene i Kolonial- og Jernvarehandelen i 1931, hertil kommer nu et Arbejde vedrørende Boghandelen, ogsaa for Aaret 1931, og en Fortsættelse for 1932 af Undersøgelsen af Jernvarehandelen.

Hvad Undersøgelsen af Boghandelens Forhold angaar, bygger den paa Materiale fra 52 af den norske Boghandlerforenings 225 Medlemmer, altsaa et relativt betydeligt Udsnit af hele Branchen. Da de deltagende Forretninger endvidere er spredt over hele Landet, og alle Størrelser er repræsenteret, er det rimeligt at antage, at Materialet er ret repræsentativt for Branchen. Naar saaledes den gennemsnitlige Bruttofortjeneste er udregnet til 24 pCt. af Omsætningen, og Omkostningerne, eksklusive Lederløn, til 18,6 pCt., er der Grund til at tro, at en tilsvarende Beregning omfattende samtlige 225 Boghandlere vilde give tilnærmelsesvis det samme Resultat.

Med Rette lægges Hovedvægten i Undersøgelsen dog paa at faa fat i de forskellige Forretningstyper og undersøge de Betingelser, hvorunder hver af disse arbejder. Hertil kræves en ret vidtgaaende Opdeling af Materialet efter Forretningernes Størrelse, Omsætningens Art og den geografiske Beliggenhed, og det havde derfor selvfølgelig været ønskeligt, om Materialet havde været endnu fyldigere. Som det er, er det dog efter alt at dømme i Stand til at give nogenlunde sikre Svar paa en Række Spørgsmaal, og for den Boghandler, der ønsker at have et Sammenligningsgrundlag til Bedømmelse af, om Resultatet af hans egen Forretning er over eller under det normale i den Gruppe, hvori hans Forretning maa placeres, vil Undersøgelsen uden Tvivl være meget nyttig. Med den i Haanden vil han kunne slaa ned paa eventuelle Afvigelser fra det for Typen normale og om nødvendigt, det vil sige hvis Afvigelserne gaar i ugunstig Retning, søge at gribe ind herimod.

Iøvrigt koncentrerer Fremstillingen sig ligesom i de tidligere Undersøgelser indenfor de forskellige Inddelinger om Bruttofortjenesten, om Driftsomkostningerne, hvortil ikke er henregnet Lederløn, men derimod af Hensyn til Ensartetheden beregnede Renter af den i Forretningerne indestaaende Kapital, og om Kapital- og Gældsforhold. Her skal med nogle Ord gøres

BOGANMELDELSER

J. Wedervang og Dag Coward: OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN BOKHANDELEN. Oslo 1934. 108 S.

Samme: OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN JERNVAREHANDELEN. Oslo 1934. 48 S.

I den af Universitetets økonomiske Institut i Oslo iværksatte Undersøgelse af Avance- og Omkostningsforholdene i den norske Detailhandel, som er omtalt i indeværende Aargang af dette Tidsskrift Side 134, foreligger der nu to nye Publikationer. Tidligere er undersøgt Forholdene i Kolonial- og Jernvarehandelen i 1931, hertil kommer nu et Arbejde vedrørende Boghandelen, ogsaa for Aaret 1931, og en Fortsættelse for 1932 af Undersøgelsen af Jernvarehandelen.

Hvad Undersøgelsen af Boghandelens Forhold angaar, bygger den paa Materiale fra 52 af den norske Boghandlerforenings 225 Medlemmer, altsaa et relativt betydeligt Udsnit af hele Branchen. Da de deltagende Forretninger endvidere er spredt over hele Landet, og alle Størrelser er repræsenteret, er det rimeligt at antage, at Materialet er ret repræsentativt for Branchen. Naar saaledes den gennemsnitlige Bruttofortjeneste er udregnet til 24 pCt. af Omsætningen, og Omkostningerne, eksklusive Lederløn, til 18,6 pCt., er der Grund til at tro, at en tilsvarende Beregning omfattende samtlige 225 Boghandlere vilde give tilnærmelsesvis det samme Resultat.

Med Rette lægges Hovedvægten i Undersøgelsen dog paa at faa fat i de forskellige Forretningstyper og undersøge de Betingelser, hvorunder hver af disse arbejder. Hertil kræves en ret vidtgaaende Opdeling af Materialet efter Forretningernes Størrelse, Omsætningens Art og den geografiske Beliggenhed, og det havde derfor selvfølgelig været ønskeligt, om Materialet havde været endnu fyldigere. Som det er, er det dog efter alt at dømme i Stand til at give nogenlunde sikre Svar paa en Række Spørgsmaal, og for den Boghandler, der ønsker at have et Sammenligningsgrundlag til Bedømmelse af, om Resultatet af hans egen Forretning er over eller under det normale i den Gruppe, hvori hans Forretning maa placeres, vil Undersøgelsen uden Tvivl være meget nyttig. Med den i Haanden vil han kunne slaa ned paa eventuelle Afvigelser fra det for Typen normale og om nødvendigt, det vil sige hvis Afvigelserne gaar i ugunstig Retning, søge at gribe ind herimod.

Iøvrigt koncentrerer Fremstillingen sig ligesom i de tidligere Undersøgelser indenfor de forskellige Inddelinger om Bruttofortjenesten, om Driftsomkostningerne, hvortil ikke er henregnet Lederløn, men derimod af Hensyn til Ensartetheden beregnede Renter af den i Forretningerne indestaaende Kapital, og om Kapital- og Gældsforhold. Her skal med nogle Ord gøres

Rede for de Resultater, som Undersøgelsen er kommet til med Hensyn til Bruttoavance og Omkostninger.

Om Bruttoavancen paa Bøger véd man paa Forhaand god Besked paa Grund af den for Boghandelen særegne Organisationsform, der forøvrigt i Hovedtrækkene er den samme i Danmark (og Sverige) som i Norge, alle Steder efter tysk Mønster. Saavel Forlæggere som Sortimentsboghandlere er organiseret i den norske Boghandlerforening, hvis Medlemmer i Virkeligheden har Monopol paa Forhandling af Bøger. Detailprisen fastsættes i hvert enkelt Tilfælde af Forlæggeren, og for Forhandlingen modtager Boghandleren en i Henhold til Boghandlerforeningens Love bestemt Rabat. De generelle Rabatter, der til Dels overstiger de i Lovene nævnte Minimumsrabatter, udgør i Norge for Skole- og Lærebøger 25 pCt. af Udsalgsprisen, for Skønlitteratur og Børnebøger 30 pCt., og for Værker 30 pCt. + 5 pCt. i Kolportagegodtgørelse for dokumenteret Salg ved Agent. Rabat til Kunderne er kun tilladt i ganske bestemte Tilfælde: Biblioteker faar $8\frac{1}{3}$ og Landhandlere og Lærere paa Landet, hvor der ikke findes nogen rabatberettiget Boghandler, 10 pCt. ved Indkøb af Bøger til Videresalg. Endvidere faar Skoler, der indkøber Bøger til Brug i Folkeskolen, ligeledes 10 pCt. ved Partikøb.

En Boghandlers Bruttoavance vil altsaa være paavirket af det Forhold, hvori de forskellige Bogtyper indgaar i hans Omsætning, men af endnu større Betydning er det dog, at Boghandlerne foruden Bøger forhandler en Række andre Varer, Papir, Kontorartikler, fotografiske Artikler o. s. v., og der bliver derfor Mulighed for betydelige Variationer i Bruttoavancen fra Boghandel til Boghandel, alt efter Bøgernes og de andre Varers vekslende Andel i Omsætningen.

Det er derfor særdeles værdifuldt, at det til Grund for Undersøgelsen liggende Materiale har indeholdt saadanne Oplysninger, at det har været muligt at foretage en Inddeling af Forretningerne efter Bøgernes større eller mindre Betydning for den samlede Omsætning, thi her finder man Forklaringen paa den ved første Øjekast ret overraskende stærke Spredning af de enkelte Forretningers Bruttoavancer.

Hvad Omkostningerne angaar er der ikke nogen tydelig Sammenhæng mellem disses relative Højde og Bøgernes Andel i Omsætningen. Derimod viser en Inddeling af Forretningerne efter Omsætningens Størrelse stærkt stigende Omkostninger (i pCt. af Omsætningen) med voksende Omsætning. Stigningen falder imidlertid praktisk talt udelukkende paa Personaleudgifterne og er derfor i hvert Fald for en Del af formel Natur, idet Indehaverne af de mindre Forretninger udfører en forholdsvis større Del af Forretningens Arbejdsmængde end Indehaverne af de større Forretninger. Da Vederlaget for Indehavernes eget Arbejde imidlertid ikke kommer til Syne paa Lønningskontoen, bliver de mindre Forretningers Lønningsudgifter af den Grund forholdsvis lave. Om den reelle Stigning i de relative Omkostninger, der maatte blive tilbage, kan siges at være betinget af den større Omsætning, er dog vist tvivlsomt. Beliggenhedsmomentet spiller ind her, idet Oslo-Forretningerne gennemgaaende er de største.

I denne Forbindelse en enkelt kritisk Bemærkning. S. 53 undrer Forfatterne sig over, at Udgifterne til Lokaler, naar hele Materialet inddeles efter Omsætningens Størrelse, nærmest er proportionale med Omsætningens Omfang, medens der i andre Brancher har kunnet konstateres en Tendens til

Nedgang med stigende Omsætning. Til Forklaring heraf anføres, at en Del af Aarsagen rimeligvis maa søges deri, at de større Forretninger som Regel har en særlig central Beliggenhed, saa at Huslejen af den Grund bliver forholdsvis høj. Heroverfor kan henvises til, at da de største Forretninger ligger i Oslo, hvor Lejen maa formodes at være højere end i de mindre Byer, er der intet mærkeligt i, at Lokaleudgifternes Andel af Omsætningen ikke er faldende med voksende Omsætning. Det skyldes simpelthen, at Materialet ikke er »rent«. Det ses da ogsaa af Tabellen S. 82, hvor 15 Forretninger fra Oslo alene er grupperet efter Omsætningens Størrelse, at Udgiften til Lokaler i pCt. af Omsætningen er mindst i de største Forretninger.

I Modsætning til Institutets to første Publikationer i denne Serie indeholder denne Afhandling desuden en Undersøgelse af Sæsonen i Boghandelen, dels for Materialet som Helhed, dels for de fleste af de Grupper af Forretninger, som er analyseret i de andre Afsnit af Bogen. At Handelen med Bøger er stærkt sæsonpræget, vidste man vel paa Forhaand, men her faar man altsaa paa Grundlag af et ret fyldigt Materiale kvantitative Oplysninger om Salgets Intensitet i hver af Aarets Maaneder, hvilket ikke alene er af almindelig Interesse som et Bidrag til Branchens Karakteristik, men ogsaa af Betydning for de Boghandlere, der ønsker at kontrollere Udviklingen af Salget fra Maaned til Maaned i deres egen Forretning.

Fremstillingen afsluttes med en Sammenligning med tilsvarende svenske og amerikanske Undersøgelser. Den maa i det hele siges at give et godt Indblik i den norske Boghandels Struktur, og til Trods for, at Antallet af Iagttagelser ikke er særlig stort, har det dog været muligt at foretage en ret indgaaende Analyse af Materialet.

Noget anderledes stiller det sig med Undersøgelsen af Jernvarehandelen. Her har for 1932 deltaget ialt 29 Forretninger mod 16 for 1931, idet 19 nye kom til, medens 10 deltog for anden Gang. Det er glædeligt at se, at Interessen for den Slags Undersøgelser synes at være voksende blandt de handlende, men nægtes kan det ikke, at absolut set er det et ringe Antal Iagttagelser at bygge en statistisk Analyse op paa, især da Forretningerne i denne Branche er meget forskellige. Dette fremgaar med al ønskelig Tydelighed af de Oplysninger, der foreligger om Fordelingen af Aarets Omsætning paa grovere Varer og Smaaavarer, om Forholdet mellem Salg en gros og en detail i de forskellige Forretninger o. s. v.

En Analyse af disse forskellige Forholds Indflydelse paa Driftsresultaterne er ikke desto mindre forsøgt, idet Forretningerne er inddelt i Grupper efter de 4 Synspunkter: Omsætningens Art, en gros Salgets Betydning, Omsætningens Størrelse og Varelagerets Omsætningshastighed.

Kun den første Inddeling giver dog et nogenlunde sikkert Resultat. Af de 29 Forretninger havde 13 et en gros Salg paa under 5 pCt. af Omsætningen, og disse 13 Forretninger er delt i 3 Grupper, eftersom Smaaavarenes Andel i Omsætningen var under $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ og over $\frac{2}{3}$. Materialet er spinkelt, men Bevægelsen i saavel Bruttoavancen som de relative Omkostninger er saa udpræget, at der ikke kan være Tvivl om, at Resultatet, man kommer til, at Handelen med Smaaavarer har større Omkostninger end Handelen med Grovvarer, er rigtigt.

Ved de andre Inddelinger er det derimod ikke muligt at faa et »rent« Materiale frem, d. v. s. et Materiale, der kun er forskelligt med Hensyn til det

Forhold, der i hvert enkelt Tilfælde undersøges, og det er derfor i Virkeligheden umuligt at sige noget bestemt om, hvad der er Aarsagen til Variationerne i Bruttoavance og Omkostninger.

Det synes derimod ret sikkert, at de 29 tilfældige Forretninger, der er med i Undersøgelsen, giver et godt Billede af Forholdene i Branchen som Helhed. Det viser sig nemlig ved en Sammenligning, at Resultaterne kun er lidt forskellige fra Resultaterne af Undersøgelsen for 1931, der som nævnt kun omfattede 16 handlende.

Interessantere end denne Sammenligning er dog en Sammenligning mellem 1931 og 1932 for de 10 Forretninger, der har deltaget i begge Undersøgelser. Man faar her et Indtryk af, hvad Konjunkturedgangen har betydet for denne Branche. Den gennemsnitlige Omsætning gik tilbage med 6 pCt., en Tilbagegang, der udelukkende skyldes en Nedgang i Detailsalget af de grovere Varer paa ikke mindre end 34 pCt. Den gennemsnitlige Bruttoavance var omtrent ens de to Aar, men det er ikke lykkedes at nedbringe Omkostningerne, der tværtimod er steget fra 17,3 til 18,8 pCt. af den formindskede Omsætning. Resultatet har været en stærk Nedgang i Nettofortjenesten.

Endnu skal kun nævnes, at ogsaa denne Afhandling indeholder et Af-snit om Sæsonbevægelsen.

C. Lind.

R. Nöll von der Nahmer: DER VOLKSWIRTSCHAFTLICHE KREDITFONDS. — Carl Heymann, Berlin 1934. 216 S. Pris 12 RM.

Forfatteren til den foreliggende Bog har, saavel ved Bogens Navngivelse som ved hele dens Anlæg, bestræbt sig for at stille det af ham konstruerede Begreb »den samfundsøkonomiske Kreditfond« stærkt i Forgrunden. Det maa da være forsvarligt i en kort Anmeldelse alene at beskæftige sig med den formentlige Nydannelse og lade Udenværkerne uomtalt — saa meget mere, som de enten er gamle Kendinge eller af rent terminologisk Art.

»Den samfundsøkonomiske Kreditfond« bestaar, naar den er fuldstændig, af ledig Arbejdskraft og Raastoffer indenfor Samfundets Omraade. Hvis nationale Raastofbeholdninger savnes, saa at Produktionen i større eller mindre Omfang bliver afhængig af Import, er »Kreditfonden« ufuldstændig; men denne Ufuldstændighed kan dog tildels afbødes ved Deviserbeholdninger, hvormed en øget Raastofimport kan finansieres.

Eksistensen af en »Kreditfond« har nu den Betydning, at den sætter Bankerne i Stand til at skabe Kredit uden at fremkalde inflatorisk Prisstigning, vel at mærke, saalænge de holder sig indenfor »Fondens« Rammer. »Kreditfondens« Vækst eller Formindskelse bliver da Kriteriet for en sund Kreditpolitik, og Bankernes samfundsmæssige Hovedopgave bliver den at være Forvaltere af »Kreditfonden«. Udfra dette Synspunkt bliver den individuelle Opsparings Funktion blot at fylde »Kreditfonden«, medens Bankerne sørger for, at den altes tømmes, saa at Erhvervslivet kan blomstre.

Hele denne Konstruktion hviler paa den Antagelse, at der forekommer ubeskæftigede Produktivydelse ved de herskende Priser. Efter almindelig økonomisk Opfattelse kan dette kun forekomme i Prisfaldsperioder, hvor Konkurrencen fra Ejerne af de ledige Produktivydelse ikke er effektiv, d. v. s. Prisfaldsprocessen standser midlertidigt ved det Led i Aarsagssammenhængen, der hedder formindsket Afsætning. »Kreditfondens« Forekomst bliver da